

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Vojtěcha Šimíčka a soudců Mgr. Radovana Havelce a JUDr. Miluše Doškové v právní věci žalobce **M. H.,** proti žalovanému **Finančnímu ředitelství v Praze,** se sídlem Praha 2, Žitná 563/12, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 8. 2012, č. j. 7 Ca 262/2009 – 88,

takto:

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 8. 2012, č. j. 7 Ca 262/2009 – 88, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 21. 8. 2012, č. j. 7 Ca 262/2009 – 88, bylo rozhodnuto, že se žalobci nepřiznává osvobození od soudních poplatků v řízení o žalobě proti rozhodnutí Finančního ředitelství v Praze ze dne 11. 5. 2009, č. j. 2615/09-1100-108346, jímž bylo zamítnuto odvolání žalobce proti platebnímu výměru Finančního úřadu v Čáslavi ze dne 24. 10. 2008, na jehož základě bylo žalobci vyměřeno penále na dani z příjmů fyzických osob za zdaňovací období roku 1997.

V odůvodnění usnesení městský soud konstatoval, že žalobce podáním ze dne 9. 7. 2012 požádal o úplné osvobození od placení soudních poplatků a záloh pro řízení o podané žalobě, přičemž svou žádost odůvodnil svými majetkovými poměry. Uvedl, že byl vymazán jako společník obchodní společnosti OMPEXON D.T.I., spol. s r. o., a že krajský soud dosud nerozhodl o jeho směnečné pohledávce. Soud pak vyzval žalobce k prokázání jeho výdělkových a majetkových poměrů, zejména k předložení dokladů o finančních zdrojích, z nichž žalobce hradí své běžné životní náklady. Žalobce v reakci zaslal vyplněný formulář a doklad o doručení přiznání k dani z příjmů fyzických osob za rok 2011, z něhož je zřejmé, že vykázal základ daně ve výši 23 991 Kč.

Z uvedených údajů o majetkových a výdělkových poměrech a z obsahu podané žaloby městský soud dovodil, že žalobce neprokázal svá tvrzení o natolik nepříznivých osobních poměrech, aby bylo možno učinit závěr, že splňuje předpoklady pro přiznání osvobození od soudních poplatků, ve smyslu § 36 odst. 3 soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s."). Uvedl dále, že zamítnutí žalobcovy žádosti nelze vnímat jako ztěžování jeho přístupu k soudu; pokud žalobce opakovaně požaduje, aby byl osvobozen od placení soudních poplatků, je objektivně ospravedlnitelné po něm požadovat, aby si potřebné prostředky alespoň v základní a nezbytné míře zajistil sám. Soud dále konstatoval, že celou situaci by bylo možné posoudit jinak v případě, dosahoval-li by soudní poplatek pro žalobce nepřiměřené výše, nebo pokud by byla aktuální žalobcova situace způsobena nepředpokládanou, či nárazovou potřebou; žalobce nicméně nic takového netvrdil. Městský soud tak dospěl k závěru, že tvrzený absolutní nedostatek finančních prostředků žalobce nemůže být v tomto konkrétním případě důvodem pro přiznání osvobození od placení soudních poplatků. Vzhledem k neprokázání předpokladů pro přiznání osvobození a též vzhledem k výši soudního poplatku, městský soud žalobcovu žádost zamítl.

Proti tomuto usnesení podal žalobce, dále jen „stěžovatel" v zákonné lhůtě kasační stížnost, v níž namítal, že městský soud rozhodl, aniž náležitě šetřil stěžovatelem dodané skutečnosti. Z odůvodnění napadeného usnesení lze rovněž dovodit nedostatečnou přezkumnou funkci městského soudu; stěžovatel má za to, že městský soud disponoval dostatečnými informacemi, jež osvědčují jeho přechodně nepříznivý stav, způsobený nikoliv jeho přímým zaviněním. Dále stěžovatel uvedl, že netvrdil absolutní, ale pouze přechodný nedostatek prostředků, což mohlo ovlivnit základní premisu rozhodování soudu a tím i jeho výsledek. Závěrem konstatoval, že o této žádosti bylo rozhodnuto bez nařízení jednání, čímž byl porušen čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Z uvedených důvodů stěžovatel navrhl, aby napadené usnesení bylo zrušeno a věc vrácena městskému soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána včas a jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná, nicméně ze soudního spisu zjevně vyplývá absence dvou podmínek řízení. Především nebyl zaplacen soudní poplatek za kasační řízení [§ 2 odst. 2 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích") a Položka 19 Sazebníku poplatků, který tvoří přílohu jmenovaného zákona] a stěžovatel též není zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Z konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu se nicméně podává, že *„v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu žalobce na osvobození od soudních poplatků není třeba trvat na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení advokátem"* (rozsudek ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 – 37, všechna rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz). S ohledem na specifický charakter napadeného usnesení tak Nejvyšší správní soud nepožadoval zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost a netrval ani na povinném zastoupení stěžovatele advokátem. Kasační stížnost je tudíž přípustná.

Nejvyšší správní soud tedy přezkoumal napadené usnesení městského soudu v rozsahu podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 3, věta před středníkem s. ř. s.) a z důvodů v ní uvedených (§ 109 odst. 4, věta před středníkem s. ř. s.); přitom sám shledal vadu

uvedenou v odst. 4 citovaného ustanovení, k níž musel přihlédnout z úřední povinnosti. Ve věci přitom rozhodl bez nařízení jednání, za podmínek vyplývajících z § 109 odst. 2, věty první s. ř. s.

Individuální osvobození od soudních poplatků je procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích. Tento druh osvobození od soudních poplatků je zařazen v § 36 odst. 3 s. ř. s., v němž je, kromě jiného, uvedeno, že účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne.

Požádá-li účastník, kterého stíhá poplatková povinnost za řízení, o osvobození od soudních poplatků, musí soud, z logiky věci, nejprve rozhodnout o této žádosti; případné zastavení řízení pro nesplnění poplatkové povinnosti připadá v úvahu až za situace, kdy soud této žádosti nevyhoví a soudní poplatek není zaplacen ani v dodatečně stanovené lhůtě. Tato obecná povinnost, tedy povinnost rozhodnout o žádosti o osvobození od soudních poplatků, má ale své výjimky, neboť její mechanické uplatňování by mohlo v některých případech vést ke zbytečnému prodlužování řízení opakováním stále stejných žádostí a rozhodování o nich. Dle ustálené judikatury tak o opakované žádosti o osvobození od soudního poplatku v rámci jednoho řízení je soud povinen rozhodnout pouze tehdy, pokud tato žádost obsahuje nové, dříve neuplatněné skutečnosti, zejména došlo-li ke změně poměrů účastníka řízení. Shodně se Nejvyšší správní soud vyslovil například v rozsudcích ze dne 17. 6. 2008, č. j. 4 Ans 5/2008 - 65, a ze dne 3. 11. 2011, č. j. 4 As 38/2011 - 71.

V projednávané věci nejde o stěžovatelovu první žádost, ale o žádost opakovanou. Předchozí žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků v řízení o žalobě městský soud usnesením ze dne 8. 12. 2010, č. j. 7 Ca 262/2009 - 45, zamítl. Toto usnesení bylo podrobeno přezkumu Nejvyšším správním soudem, který kasační stížnost proti němu směřující zamítl rozsudkem ze dne 26. 4. 2012, č. j. 7 Afs 53/2011 – 65, přičemž v odůvodnění (podobně jako městský soud) podrobně objasnil, proč stěžovatel nesplňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků, ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s. Podáním ze dne 9. 7. 2012 stěžovatel opakovaně požádal o osvobození od soudních poplatků, přičemž neuplatnil žádný nový relevantní důvod, který by prokazoval změnu jeho poměrů oproti stavu, za něhož bylo rozhodováno o předchozí žádosti. Stěžovatel pouze zopakoval, že se dostal do dočasného nedostatku finančních prostředků, způsobeného zejména výmazem jeho osoby jako společníka obchodní společnosti OMPEXON D.T.I., spol. s r. o., a že krajský soud dosud nerozhodl o jeho směnečné pohledávce. Tyto okolnosti však byly stěžovatelem prezentovány již v předchozí žádosti a městský soud i Nejvyšší správní soud se jimi již ve svých rozhodnutích zabývaly. Jelikož v dané věci existovalo pravomocné rozhodnutí městského soudu, kterým byla stěžovatelova žádost zamítnuta, nebyl za této procesní situace dán důvod, pro který by měl tento soud o opakované žádosti rozhodnout. Opětovné rozhodnutí o žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků usnesením městského soudu ze dne 21. 8. 2012, č. j. 7 Ca 262/2009 – 88, za situace, když stěžovatelem

nebyly tvrzeny nové skutečnosti prokazující změnu jeho poměrů, tak musí být zrušeno pro absenci podmínek řízení pro jeho vydání (srov. rozsudky zdejšího soudu ze dne 29. 5. 2007, č. j. 2 Afs 181/2006 - 63, či ze dne 17. 6. 2008, č. j. 4 Ans 5/2008 - 65).

Nejvyšší správní soud uznává, že postup městského soudu mohl mít na stěžovatele částečně matoucí vliv, pokud poté, co bylo jeho předchozí rozhodnutí o neosvobození stěžovatele od soudních poplatků aprobováno zdejším soudem, stěžovatele usnesením ze dne 21. 6. 2012 (jímž byl opětovně vyzván k zaplacení soudního poplatku), znovu poučil o možnosti požádat o osvobození od soudních poplatků. S přihlédnutím ke shora uvedenému a zejména k tomu, že stěžovatel ve své nové žádosti neuvedl žádné nové okolnosti, však nemůže mít tato skutečnost na zrušení napadeného rozhodnutí městského soudu, vzhledem k absenci podmínek řízení, žádný vliv.

Pokud stěžovatel namítal, že ve věci bylo dosud rozhodováno bez nařízení jednání, což považuje za porušení ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces, tato argumentace je zcela lichá. Právo účastníka soudního řízení být u soudu slyšen je, pochopitelně, garantováno jak v rovině ústavní (čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod), tak i v rovině jednoduchého práva (§ 49 a § 51 s. ř. s.) a vyplývá i z mezinárodních závazků ČR (viz čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod; publ. pod č. 209/1992 Sb.), tento imperativ se však váže na rozhodování v meritu věci a nemusí být tedy naplněn v případě, kdy soud pouze usiluje o odstranění překážek bránících tomuto přezkumu ve věci samé (podmínky řízení).

Poněvadž bylo řízení před městským soudem ve věci (ne)osvobození stěžovatele od soudních poplatků shledáno pro nedostatek podmínek řízení zmatečným, nezabýval se již Nejvyšší správní soud jednotlivými argumenty uvedenými v kasační stížnosti.

Za dané situace proto Nejvyššímu správnímu soudu nezbylo nic jiného, než napadené usnesení městského soudu podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušit, a to z důvodu zmatečnosti řízení [§ 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s.]. Městský soud v dalším řízení vyzve stěžovatele k zaplacení soudního poplatku za podanou žalobu (ve výši 2000 Kč) a stanoví mu pro to novou, přiměřenou náhradní lhůtu. Stěžovatel nechť je poučen o možnosti osvobození od soudního poplatku, nicméně pouze pro případ, doloží-li takovou změnu svých poměrů, která by přiznání osvobození od soudního poplatku odůvodňovala. V případě marného uplynutí soudem stanovené lhůty, případně po obdržení další žádosti stěžovatele, která by výše uvedenou změnu poměrů neprokazovala, by městskému soudu nic nebránilo v tom, aby řízení o žalobě zastavil [§ 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích, ve spojení s § 47 písm. c) s. ř. s.].

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne městský soud v novém rozhodnutí ve věci samé (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 10. prosince 2012

JUDr. Vojtěch Šimíček
předseda senátu